

מי איכא מידי דמדאורייתא משמט¹ שביעית ותיקן הלל דלא משמט – Is there such a thing that is instituted that it is not משמט

OVERVIEW

After the משנה was cited that הלל instituted a פרוסבול, so that שמיטה will not be אביי. תורה הלל went against the גמרא asked that how can this be that שמיטה is only answered that this follows the ruling of רבי that nowadays כספים is only מן, therefore הלל could have made this תקנה. The גמרא asked (in reverse), if הלל there is no שמיטה, how can the רבנן institute שמיטה (and exempt the לווה from paying the מלוה his due). אביי responded that it is merely a תעשה, therefore this תקנה is permitted. The גמרא then² cites רבא who answered that בי"ד הפקר is הפקר. There is a dispute between רש"י and תוספות whether the answer of רבא is referring to the original question (how could הלל have made a פרוסבול), the view of רבנן³; or whether רבא is responding to the second question (how could the רבנן institute שמיטה), which is תוספות view.

תוספות explains his view that רבא is responding to the second question; not the current question:

השתא לא בעי רבא לשנויי אהך קושיא דהפקר בית דין היה הפקר כדמשני בתר הכי –
רבא did not want to answer now on this question (how could הלל uproot שמיטה),
as he answered later (on the question how could the רבנן reinstitute שמיטה) **that**
מלוה (regardless that הלל could institute that the לווה must pay the מלוה and therefore הפקר בי"ד הפקר he does not owe him anything). The reason רבא did not want to answer this now is -
משום דקשיא ליה דלא היה לו להלל לעקור שביעית שהיא דאורייתא⁴ –
Because רבא had a difficulty, which is that הלל should not have uprooted the
rules of שביעית which is מה"ת –

תוספות anticipates the following difficulty:

ואף על גב דדרשינן בספרי ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך (דברים טו) ולא של אחיך בידך –
ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך of פסוק interprets ספרי

¹ The word משמט means to release. The מלוה is to release the לווה from the obligation of repaying the loan.

² See on the ב' עמוד.

³ See עמוד ב' ד"ה רבא on the רש"י.

⁴ Granted that the רבנן (הלל) have the power (technically) to make the לווה pay, because of הפקר בי"ד הפקר, nevertheless in רבא's view it is inappropriate to uproot the תורה commandment of שמיטה כספים (even though it was for the benefit of society so that people should be willing to loan money).

⁵ פסוק ג'.

(and whatever you have by your brother,⁶ your hand shall release), that this excludes **that which your brother has in your hand;**⁷ the ספרי continues -

מכאן אמרו המלוה חבירו על המשכון⁸ והמוסר שטרותיו לבית דין⁹ אין משמיטין¹⁰ –

From this the חכמים said if someone lends his friend for collateral or if one delivers his notes of debt to ב"ד the rules of שמיטה do not apply –

replies: תוספות

מכל מקום לא היה לו לעשות תקנה ללמד לעשות כן¹¹ –

Nevertheless הלל should not have made such a תקנה to teach people to do this -

שביטל בכך השמטת כספים שצותה תורה –

For in this manner he nullified the מצוה of השמטת כספים which the תורה commanded.¹²

פירוש רש"י now cites תוספות

ובקונטרס פירש דרבא קאי נמי לשנויי פרכא דהכא –

And רש"י explained that רבא is also responding to the first question here (how could הלל uproot a דאורייתא, and the answer is) that since הפקר ב"ד הפקר therefore it is permitted.

responds to an anticipated difficulty:¹³ תוספות

ודרשא דספרי עיקרה אמלוה על המשכון –

⁶ This indicates an unpaid loan; it is yours (he owes you the money), but it is in his (your brother's [the לווה]) hand. This you are required to release and not collect.

⁷ This indicates where the payment of the loan is (not anymore in your brother's hand, but rather) in your hand, as ספרי continues to explain citing the תוספות.

⁸ The מלוה has the collateral for the loan in his possession; therefore it is not considered בידך את אחיך (in the hand of the לווה) but rather של אחיך בידך (in the hands of the מלוה).

⁹ When one is מוסר שטרותיו לב"ד it is considered as if ב"ד is holding the loan, so it is not בידך את אחיך, but rather it is בידך את אחיך (see רע"ב מס' שביעית פ"י מ"ב). See מוסרני that if he is מוסר שטרותיו לב"ד, the prohibition of (את רעהו וגו' שמיטה וגו') does not apply since ב"ד is the one who is 'יגוש'.

¹⁰ It is evident from this ספרי that when the מלוה is מוסר שטרותיו לב"ד the rules of שמיטה no longer apply, and the תורה allows for this, so by instituting the תקנה of פרוסבול (where he is not actually delivering his שטרות לב"ד, and so it would not be permitted under the היתר of בידך את אחיך, only through הפקר ב"ד הפקר, nevertheless) it should also not be considered as עקירת שביעית for we see that the תורה allows for the שמיטה to be circumvented (either through הפקר ב"ד הפקר or through the תקנה of פרוסבול through הפקר ב"ד הפקר [See "פנ"י]). See 'Thinking it over'.

¹¹ The תורה merely allowed that שביעית be circumvented through המוסר שטרותיו לב"ד (which not everyone may be willing to do), however by enacting the simpler פרוסבול option, it encourages everyone to circumvent שמיטה.

¹² Therefore רבא gave this answer of הפקר ב"ד הפקר on the second question (once we established that הוזהר שמיטה בזמן הזה is only מדרבנן, and the גמרא asked), how can the רבנן create a שמיטה, to which רבא replied הפקר ב"ד הפקר (for we are not tampering with or nullifying a תורה commandment).

¹³ According to רש"י, since the reason פרוסבול is effective is [because it is like המוסר שטרותיו לב"ד where it is permitted] since הפקר ב"ד הפקר; why is it necessary for the ספרי to derive the היתר of המוסר שטרותיו לב"ד from the הפקר ב"ד הפקר, when the reason it is מותר is because הפקר ב"ד הפקר.

For the דרשה of the ספרי from לך את אחיך is mainly referring to a loan for collateral (which שביעית is not משמט since it is של אחיך בידך), but not to המוסר שטרותיו -

דמוסר שטרותיו הוי מטעם זהפקר בית דין היה הפקר אלא דאקרא קסמין לה:

For the היתר of הפקר בי"ד הפקר is on account of המוסר שטרותיו לבי"ד and not from the פסוק; **rather the פסוק** (of לך את אחיך)¹⁴ **is merely an אסמכתא**.¹⁵

SUMMARY

Tosfos maintains that the חכמים would not use the power of הפקר בי"ד (which is vested in them) in order to be מבטל a מצוה מן התורה (of שמיטת כספים). רש"י maintains that the היתר of המוסר שטרותיו לבי"ד (and subsequently פרוסבול) is based solely on the power of הפקר בי"ד and the פסוק of לך את אחיך is merely an אסמכתא (in regards to המוסר שטרותיו לבי"ד).

THINKING IT OVER

What are the differences¹⁶ between המוסר שטרותיו לבי"ד and פרוסבול?¹⁷

---

¹⁴ The רבנן, when they ruled that המוסר שטרותיו לבי"ד אין שביעית משמטתו (and when they instituted פרוסבול), wanted to show that this is not a frivolous use of הפקר בי"ד הפקר, so they used this פסוק to show that there is support to this ruling (even) in the תורה.

¹⁵ If המוסר שטרותיו is not משמט מה"ת (as the דרשה of the ספרי seems to indicate), then when הלל was מתקן a פרוסבול, he was not literally being עוקר מה"ת a דבר (since it is permitted); the initial question of the גמרא would have to be (as stated previously) how come הלל taught the people to be עוקר מ"ע of כספים. The answer of הפקר בי"ד does not apply to this question of why he did it (and not how could he do it). Therefore we must say that according to רש"י were it not for הפקר בי"ד then המוסר שטרותיו would be מדאורייתא; it is only because of הפקר בי"ד that המוסר שטרותיו (and therefore פרוסבול) are not משמט. See מהרש"א (ארוך) and מהר"ם שי"ף.

¹⁶ See footnote # 10.

¹⁷ See נח"מ # 270 and אמ"ה.